

MISIR-RUSYA İLİŞKİLERİNDE ASKERİ BOYUT

MELİH YILDIZ

GİRİŐ

Mısır ile Rusya arasındaki ilişkilerin gelişim sürecini Soğuk Savaş'ın ilk yıllarına kadar götürmek mümkündür. 1950'lerde uluslararası politikada yaşanan gelişmeler bu iki ülkeyi, ilişkilerini hızla geliştirmeye itmiştir. 1952 yılındaki darbe ile iktidara gelen Nasır'ın 1955'te Çekoslovakya (dolaylı olarak Sovyetler Birliği) ile yaptığı silah ticareti an-

laşması ve bir yıl sonra Süveyş Kanalı'nı millileştirmesi gibi hamleleri, Mısır ile Batı arasındaki ilişkilerin bozulmasına ve Süveyş Krizi'nde olduğu gibi silahlı çatışmaya dönüşmesine yol açmıştır. Bu durum, Batı ve İsrail'e karşı özellikle askerî yardıma ihtiyacı olan Mısır ile ABD'nin çevreleme politikasına karşı mücadele eden Sovyetler Birliği arasındaki ilişkilerin gelişmesine zemin hazırlamıştır. İki ülke arasındaki

İki ülke arasında 27 Mayıs 1971'de imzalanan ve Sovyetler Birliği'nin Mısır'a askerî, ekonomik ve kültürel yardımının devam etmesini öngören Mısır-Sovyet Dostluk ve İşbirliği Antlaşması, Batı tarafından Nasır sonrası dönemde Mısır'daki Sovyet etkisinin pekişmesi olarak değerlendirilmiştir.

gelişen ilişkilerin en belirgin olduğu alanların başında askerî iş birliği bulunmaktadır. Mısır'ın 1955-1972 yılları arasında tedarik ettiği silahların neredeyse tamamı Sovyetler Birliği'nden gelmiştir.¹

Nasır'ın 1970'te ölümü sonrasında, Enver Sedat'ın cumhurbaşkanı olması Mısır-Sovyetler Birliği ilişkilerinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Enver Sedat, cumhurbaşkanlığının ilk aylarında Sovyetler Birliği'ne yönelik izlediği politika ile ikili ilişkilerdeki mevcut durumun sürdürüleceği yönünde bir izlenim uyandırmıştır. İki ülke arasında 27 Mayıs 1971'de imzalanan ve Sovyetler Birliği'nin Mısır'a askerî, ekonomik ve kültürel yardımının devam etmesini öngören Mısır-Sovyet Dostluk ve İşbirliği Antlaşması, Batı tarafından Nasır sonrası dönemde Mısır'daki Sovyet etkisinin pekişmesi olarak değerlendirilmiştir.² Ancak Enver Sedat anlaşmadan yaklaşık bir yıl sonra Mısır'ın Sovyetler Birliği politikasını değiştirme yönünde ilk hamlesini yapmış ve Temmuz

1972'de binlerce Sovyet askerî danışmanı sınır dışı etmiştir.³ Sovyetler Birliği ile bağlarını zayıflatmış olan Mısır, Ekim 1973'te İsrail ile yapılan savaş sonrasında başta ABD olmak üzere Batı ile ilişkilerini geliştirmeye yönelik politika izlemiştir. Enver Sedat'ın bu politikası hızlıca meyvelerini vermeye başlamış ve 1967'de ABD ile kesilen diplomatik ilişkiler, savaşın hemen ardından Kasım 1973'te yeniden kurulmuştur.⁴ Bunu, ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'in ara buluculuğuyla Eylül 1975'te imzalanan Sina II Anlaşması sonrasında İsrail askerlerinin Batı Sina'dan çekilmesi takip etmiştir. Bu gelişmeler Enver Sedat yönetimindeki Mısır'ı adım adım Batı ittifakına yaklaştırırken bu konudaki ivmeyi artıran olay ise Enver Sedat'ın, Kasım 1977'deki Kudüs ziyareti olmuştur. Mısır Cumhurbaşkanı'nın Kudüs'e gidişi, Washington'ın Mısır ile İsrail arasındaki sorunlara ara bulucu olarak müdahil olduğu yeni bir barış sürecinin başlangıcını ifade etmesi sebebiyle de oldukça önemlidir.⁵ Washington bu ko-

¹ "TIV of arms exports to Egypt, 1950-1980", SIPRI Arms Transfers Database, *SIPRI*, https://armstrade.sipri.org/armstrade/html/export_values.php, (erişim tarihi: 1 Kasım 2020).

² Craig A. Daigle, "The Russians are Going: Sadat, Nixon and the Soviet Presence in Egypt, 1970-1971", *Middle East Review of International Affairs*, cilt:8, sayı:1, Mart 2004, s. 8.

³ William L. Cleveland, *Modern Ortadoğu Tarihi*, çev. Mehmet Harmancı, Agora Kitaplığı, İstanbul 2008, s. 417.

⁴ Jeremy M. Sharp, "Egypt: Background and U.S. Relations", *CRS Report for Congress*, Congressional Research Service, 12 Mayıs 2009, s. 5.

⁵ Cleveland, *Modern Ortadoğu Tarihi*, s. 421.

2013 yılında Sina'da gerçekleştirilen askeri operasyona katılan Mısır ordusuna ait zırhlı.

nuda aktif ara buluculuk rolü oynamıştır. Nitekim Başkan Jimmy Carter, tarafları ABD'ye çağırılmış ve burada yapılan görüşmeler sonrasında 17 Eylül 1978'de Camp David Anlaşması, 26 Mart 1979'da ise Washington'da barış anlaşması imzalanmıştır. ABD'nin, Mısır'ın 1973 Savaşı sonrasında İsrail ile barış sürecine girmesi ve Kahire'nin Batı blokuna yakınlaşmasına yönelik diplomatik çabalarının başarılı olmasında Washington'ın bu süreçte ekonomik araçlarını etkili bir şekilde kullanmasının da büyük katkısı olmuştur. 1974-1979 döneminde ABD'nin Mısır'a yaptığı yardım büyük bir artış göstermiştir. 1974'te yaklaşık 20 milyon dolar olan yardım miktarı barış antlaşmasının yapıldığı 1979'a geldiğinde 2,5 milyar doların üzerinde gerçekleşmiştir.⁶ Enver Sedat, ABD'nin diplomatik ve ekonomik çabalarının da büyük etkisiyle 1973 Savaşı'nı takip eden altı yıl içinde Mısır'ı Batı ittifakının yanında konumlandırmıştır.

Enver Sedat'ın dış politikaya yönelik hamlelerinin birçok alanda olduğu gibi Mısır'ın askeri gücü ve silah tedarik politikaları üzerinde de önemli etkileri olmuştur. Enver Sedat'ın 1972 yılında binlerce Sovyet askerî danışmanı ülkeden çıkartmasını Sovyetler Birliği'nden gelen silahların hızla azalması izlemiştir. 1972'yi izleyen birkaç yıl içinde Sovyetler Birliği'nden Mısır'a gelen silah miktarı sıfırlanmıştır. Sovyetler Birliği'nden boşalan bu konum, Camp David sonrası süreçte başta ABD olmak üzere Batılı devletler tarafından doldurulmuştur. Mısır ordusunda bu durumun yansımaları kısa süre içerisinde görülmeye başlanmıştır. Mısır'ın 1981 yılında sahip olduğu tankların yaklaşık yüzde 96'sını Sovyetler Birliği tankları oluştururken geri kalanlarını ABD tankları oluşturmaktaydı. Yaklaşık on yıllık süreçte bu durum büyük ölçüde değişmiştir. 1990'a geldiğinde Sovyet tanklarının Mısır ordusu envanterindeki oranı yaklaşık yüzde 51'e dü-

⁶ Sharp, "Egypt: Background and U.S. Relations", s. 33.

Washington 1979-1990 döneminde Kahire'ye yaklaşık 26,4 milyar dolar değerinde yardım yapmıştır. Bu yardımın yüzde 50,3'ü (yaklaşık 13,3 milyar dolar) ise askerî kredi, askerî hibe ve askerî eğitim konularında gerçekleşmiştir. Bu durum Mısır-Rusya ilişkilerinin son dönemde hareketlenmesiyle birlikte değişmeye başlamıştır. Değişimin en iyi gözlemlenebildiği alanların başında da 1950'lerdeki gibi iki ülke arasındaki artan silah ticareti gelmektedir.

Putin, 2015 yılında gerçekleştirdiği Mısır ziyaretinde, Kahire'de onuruna verilen akşam yemeği sırasında, Cumhurbaşkanı Sisi'ye "Ak-47" tipi tüfek hediye etti.

şerken Amerikan tanklarının oranı yüzde 49 seviyelerine yükselmiştir. Her ne kadar kara gücündeki kadar çarpıcı olmasa da aynı dönemde benzer durum Mısır hava gücünde de yaşanmıştır. 1981 yılında Mısır savaş uçaklarının yaklaşık yüzde 35'i Sovyet ve yüzde 38'i Fransa üretimi uçaklardan oluşurken ABD üretimi uçakların oranı yüzde 14 seviyesindeydi. 1990'da ise Sovyet uçaklarının Mısır muharip hava gücündeki oranı yüzde 20'ye gerilerken Amerikan uçaklarının oranı ise yaklaşık yüzde 24'e yükselmiştir.⁷ Mısır askerî envanterine yönelik bu oranların görece kısa bir süre içerisinde hızlı bir değişim gös-

termesinde İsrail ile imzalanan barış antlaşması sonrasında artan ABD yardımlarının çok büyük etkisi olmuştur. Washington 1979-90 döneminde Kahire'ye yaklaşık 26,4 milyar dolar değerinde yardım yapmıştır. Bu yardımın yüzde 50,3'ü (yaklaşık 13,3 milyar dolar) ise askerî kredi, askerî hibe ve askerî eğitim konularında gerçekleşmiştir.⁸

Bu durum Mısır-Rusya ilişkilerinin son dönemde hareketlenmesiyle birlikte değişmeye başlamıştır. Bu değişimin en iyi gözlemlenebildiği alanların başında da 1950'lerdeki gibi iki ülke arasındaki artan silah ticareti gelmektedir.

⁷ "The Military Balance 1981-1982", *The International Institute for Strategic Studies*, s. 49-50; "The Military Balance 1990-91", *IISS*, s. 102-103.

⁸ Sharp, "Egypt: Background and U.S. Relations", s. 33.

MISIR-RUSYA İLİŞKİLERİNİN SON DÖNEMDEKİ GELİŞİMİ VE ARTAN SİLAH TİCARETİ

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından ekonomik toparlanma ve iç sorunlara odaklanan Rusya, yirmi birinci yüzyıl ile birlikte bir büyük güç olarak uluslararası politikadaki etkisini artırmaya başlamıştır. Moskova'nın son dönemde aktif bir politika izlediği ve etkisini artırdığı bölgelerden biri de Ortadoğu'dur. Rusya, özellikle 2015 yılında Suriye'deki iç savaşa askerî müdahalesiyle bölgede önemli bir aktör olduğunu göstermiştir. Rusya'nın Suriye'deki güçlü varlığı onun bölge politikalarına aktif bir şekilde katılmasına zemin hazırlamaktadır. Moskova, bölgedeki etkisini artırmak amacıyla Libya'daki gelişmelere mü-

dahil olurken⁹ aynı zamanda Kıbrıs örneğinde olduğu gibi bölgede çıkarlarına zarar verebilecek gelişmeleri önlemeye yönelik adımlar atmaktadır.¹⁰

Mısır, son dönemde bölgedeki etkisi artan Rusya ile ilişkilerini geliştirmektedir. 2013'te Mısır'da gerçekleşen darbe ve sonrasındaki gelişmeler, Kahire-Moskova ilişkilerinin seyrinde önemli etkiler meydana getirmiştir. Darbe sonrası 2014'te cumhurbaşkanı olan Abdulfettah es-Sisi, Rusya ile ilişkilerin geliştirilmesine yönelik politikalar izlemiştir. Bununla birlikte Sisi, bu politikasının ipuçlarını cumhurbaşkanı olmadan birkaç ay önce gerçekleştirdiği Rusya ziyareti ile vermiştir.¹¹ Sonraki yıllarda ilişkiler gelişmeye devam etmiştir. 17 Ekim 2018'de iki ülke arasında imzalanan

Mısır'ın sipariş verdiği ve bu sebeple ABD ile ilişkilerin gerginleşmesine sebep olan gelişmiş Su-35 uçaklarından birinin test uçuşu.

⁹ Mohamad Misto, "Russia to send 1,000 mercenaries from Syria to Libya", *Anadolu Agency*, 8 Eylül 2020, <https://www.aa.com.tr/en/africa/russia-to-send-1-000-mercenaries-from-syria-to-libya/1966717>, (erişim tarihi: 1 Kasım 2020).

¹⁰ Andrew Osborn, "Russia warns Cyprus against allowing U.S. military to deploy there", *Reuters*, 5 Aralık 2018, <https://www.reuters.com/article/us-russia-usa-cyprus-idUSKBN104229>, (erişim tarihi: 1 Kasım 2020).

¹¹ Jonathan Marcus, "Sisi in Russia: Moscow's Egyptian gambit", *BBC*, 13 Şubat 2014, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-26177792>, (erişim tarihi: 3 Kasım 2020).

stratejik iş birliği anlaşması gelişen ilişkilerin boyutunu yansıtmaktadır.¹² Mısır ile Rusya arasındaki gelişen ilişkilerin en belirgin olduğu alanların başında ise 1955-72 döneminde olduğu gibi iki ülke arasındaki artan silah ticareti gelmektedir.

Mısır'ın son dönemdeki silahlanma politikası incelendiğinde dikkat çeken ilk nokta, Sisi yönetimindeki ülkenin silah ithalatını büyük oranda artırmasıdır. Mısır'ın 2015-19 döneminde dünya silah ithalatındaki payı 2010-14 dönemi ile karşılaştırıldığında yüzde 212 artmıştır. Mısır, 2015-19 döneminde dünya silah ithalatında sahip olduğu yüzde 5,8 pay ile Suudi Arabistan ve Hindistan'ın ardından dünyanın en büyük üçüncü silah ithalatçısı konumuna gelmiştir.¹³

Mısır'ın son yıllarda Rusya ile gelişen ilişkilere paralel olarak silah tedarik politikasını da bu ülke lehine değiştirmesi, ABD'nin konumunda özellikle 2010 sonrası dönemde hızla hissedilen bir zayıflama meydana getirmiştir. 2015 sonrası dönemde ise Mısır'ın, Rusya'nın yanı sıra Fransa ile Rafale savaş uçaklarının satışı gibi büyük çaplı anlaşmalar yapması¹⁴ ABD'nin, Kahire'nin silah ithalatındaki payını daha da azaltmıştır.

Mısır ile Rusya arasındaki son dönemde gelişen silah ticaretinin kapsamı incelendiğinde ise bu ticarete özellikle Mısır'ın hava savuma kabiliyetini ve hava gücünü geliştirmeye yönelik adımlar atıldığı söylenebilir. Mısır, Rusya'dan S-300 hava savunma sisteminin geliştirilmiş bir versiyonu olan Antey-2500 hava savunma sistemini alarak gelişmiş bir sisteme

Mısır'ın En Fazla Silah Tedarik Ettiği Ülkeler 1990-2019 (yüzde olarak) ¹⁵					
1990-1994		1995-1999		2000-2004	
ABD	87,6	ABD	89	ABD	80
Çekya	5,4	Hollanda	4,8	Çin	7
Çin	2,6	Rusya	4,3	Almanya	5,4
2005-2009		2010-2014		2015-2019	
ABD	67,4	ABD	46,9	Rusya	33,8
Rusya	10,3	Rusya	36,7	Fransa	33,7
Karadağ	6,7	İspanya	5,3	ABD	16,3

SIPRI verilerinden derlenmiştir.

¹² "Upper house ratifies Russian-Egyptian strategic cooperation treaty", TASS, 26 Temmuz 2019, <https://tass.com/world/1070519>, (erişim tarihi: 3 Kasım 2020).

¹³ Pieter D. Wezeman, Aude Fleurant, Alexandra Kuimova, Diego Lopes Da Silva, Nan Tian ve Siemon T. Wezeman, "Trends in International Arms Transfers, 2019", SIPRI Fact Sheet, Mart 2020, s. 6.

¹⁴ "Egypt, France to conclude €5.2 billion deal for Rafale jets", France 24, 16 Şubat 2015, <https://www.france24.com/en/20150216-france-egypt-sign-deal-sale-rafale-fighter-jets>, (erişim tarihi: 3 Kasım 2020).

¹⁵ "TIV of arms exports to Egypt, 1990-2019", SIPRI Arms Transfers Database, SIPRI, https://armstrade.sipri.org/armstrade/html/export_values.php, (erişim tarihi: 3 Kasım 2020).

Kahire ile Moskova arasında son dönemde gelişen askerî iş birliğinin bir göstergesi olan Karadeniz'deki tatbikata katılmak amacıyla İstanbul Boğazı'ndan geçen Mısır'a ait bir savaş gemisi.

sahip olmuş ve hava savunma kapasitesini büyük oranda artırmıştır.¹⁶ Bununla birlikte, alınan Mig-29¹⁷ ve son yıllarda tedariki için anlaşmaya varılan Su-35 uçakları¹⁸ Mısır'ın hava gücündeki uçak çeşitliliğini artırarak bu alanda ABD'ye olan aşırı bağımlılığın Rusya ile dengelenmesine yardımcı olmuş ve Mısır hava gücünü geliştirmiştir.

Artan silah ticareti iki ülke arasındaki askerî iş birliğinin de gelişmesine zemin hazırlamıştır. İki ülke arasında 2019'da Mısır'da gerçekleştirilen "Dostluk Oku-1" hava savunma tatbikatı¹⁹ ve Karadeniz'de 2020 yılı sonuna kadar gerçekleştirilecek olan

"Dostluk Köprüsü-2020" deniz tatbikatı²⁰ Kahire ile Moskova arasında artan askerî iş birliğinin boyutlarını yansıtmaktadır. Bununla birlikte Mısır ile Rusya arasındaki ilişkilerin gelişmesi, ABD'nin gerek Mısır'daki gerekse Ortadoğu'daki çıkarlarına tehdit oluşturduğu için Washington tarafından tepkiyle karşılanmaktadır.

ABD'NİN GELİŞEN MISIR-RUSYA İLİŞKİLERİNE YÖNELİK POLİTİKASI

Mısır, İsrail'e komşu olması ve Süveyş Kanalı'nı kontrol etmesi sebebiyle ABD'nin Orta-

Washington'ın, Rusya'nın Mısır'daki etkisinin artmasına karşı bu ülkedeki çıkarlarını korumasına yardımcı olacak en etkili araçlardan biri ise iki ülke ilişkilerinde oldukça önemli bir yere sahip olan yardımlardır. Oldukça küçük bir savunma bütçesine sahip olan (2019'da 3,35 milyar dolar) Kahire'nin, savunma bütçesinin yaklaşık yüzde 40'ı kadar askerî yardım aldığı bir büyük gücün çıkarlarına zarar verecek politikaları sürdürmesi oldukça zordur.

¹⁶ "Russia: Egypt received anti-ballistic missile system", *Middle East Monitor*, 8 Şubat 2018, <https://www.middleeastmonitor.com/20180208-russia-egypt-received-anti-ballistic-missile-system/>, (erişim tarihi: 3 Kasım 2020).

¹⁷ "Russia to start deliveries of Mig-29 fighters to Egypt this year", *TASS*, 11 Nisan 2017, <https://tass.com/defense/940670>, (erişim tarihi: 3 Kasım 2020).

¹⁸ Jamie Hunter, "Here Are The First Photos Of Egypt's New Su-35 "Super Flankers"", *The Drive*, 23 Temmuz 2020, <https://www.thedrive.com/the-war-zone/35055/here-are-the-first-photos-of-egypts-new-su-35-super-flankers>, (erişim tarihi: 3 Kasım 2020).

¹⁹ Hassan Abdel Zaher, "Egypt, Russia bolster military cooperation with first joint air defence exercise", *The Arab Weekly*, <https://theArabweekly.com/egypt-russia-bolster-military-cooperation-first-joint-air-defence-exercise>, (erişim tarihi: 3 Kasım 2020).

doğu'daki çıkarlarının korunmasında önemli bir role sahiptir. Bu sebeple Mısır üzerinde ABD'nin büyük bir etkisi bulunmaktadır. ABD'nin Mısır üzerindeki bu etkisi büyük oranda Camp David sonrasında, Mısır'ın İsrail ile barış yapması üzerine artan askerî ve ekonomik yardımlar ile oluşturulmuştur. ABD, 1980'den bu yana Mısır'a 40 milyar doların üzerinde askerî ve 30 milyar doların üzerinde ekonomik yardım sağlamıştır.²¹ Washington'ın Kahire'ye sağladığı büyük miktardaki ve uzun süreli bu yardımın temel sebebi ise İsrail ile çatışmalarda başı çekmiş olan bu Arap devletinin yapılan barışı sürdürmesidir.²² Bu bağlamda Mısır'a yapılan askerî yardımlar, İsrail'in güvenliğini tehdit etmeyecek düzeyde gerçekleşmektedir. Örneğin, ABD Mısır'a çok sayıda F-16 tedarik ederken modern hava-hava füzeleri olan AIM-120 AMRAAM füzelerini vermemiştir. Bu durum Mısır F-16'larını modern mühimmatlar ile donatılmış rakiplerine karşı oldukça zor duruma sokmaktadır.²³

Mısır'ın son dönemde Rusya'dan tedarik ettiği modern silah sistemlerinin İsrail'e tehdit oluşturma potansiyeli ve Kahire-Moskova ilişkilerinin gelişmesi ile Rusya'nın Ortadoğu'daki etkisinin artması ABD tarafından kaygıyla kar-

şılanmaktadır. ABD, Rusya'nın Mısır üzerindeki etkisini azaltmak amacıyla çeşitli adımlar atmaktadır. Bu adımların en belirginleri iki ülke arasındaki silah ticaretini hedef alanlardır. Mısır'ın gelişmiş Su-35 savaş uçaklarını almak amacıyla girişimde bulunması üzerine Washington'dan Mısır'a CAATSA kapsamında yaptırımlar uygulanabileceği yönünde açıklamalar yapılmıştır.²⁴ Bu tür adımlar ABD'nin Mısır'daki uzun süreli politik kazançlarını korumaya kararlı olduğunu göstermektedir.

Washington'ın, Rusya'nın Mısır'daki etkisinin artmasına karşı bu ülkedeki çıkarlarını korumasına yardımcı olacak en etkili araçlardan biri ise iki ülke ilişkilerinde oldukça önemli bir yere sahip olan yardımlardır. Oldukça küçük bir savunma bütçesine sahip olan (2019'da 3,35 milyar dolar) Kahire'nin, savunma bütçesinin yaklaşık yüzde 40'ı kadar askerî yardım aldığı bir büyük gücün çıkarlarına zarar verecek politikaları sürdürmesi oldukça zordur.²⁵ Rusya'nın, ABD'nin konumunu dolduracak ekonomik güçten yoksun olması bu durumu daha da zorlaştırmaktadır. Bu sebeple ABD'nin Mısır'a karşı kullanacağı diplomatik ve ekonomik araçların Mısır'ı Batı ekseninde tutmak için yeterli olduğu söylenebilir.

²⁰ "Russia, Egypt to hold joint naval drills in Black Sea this year", TASS, 8 Ekim 2020, <https://tass.com/defense/1210037>, (erişim tarihi: 3 Kasım 2020).

²¹ "U.S. Relations With Egypt", U.S. Department of State, 20 Eylül 2019, <https://www.state.gov/u-s-relations-with...>, (erişim tarihi: 3 Kasım 2020).

²² John J. Mearsheimer ve Stephen M. Walt, *İsrail Lobisi ve Amerikan Dış Politikası*, çev. Hasan Kösebalaban, Küre Yayınları, 2. Baskı, Mayıs 2017, s. 48.

²³ "Can't Shoot Very Far; The Underwhelming Capabilities of Egypt's Massive F-16 Fleet and Why it is No Match for the Israel's Own Fighting Falcons", *Military Watch Magazine*, 13 Ekim 2018, <https://militarywatchmagazine.com/article/can-t-shoot...>, (erişim tarihi: 3 Kasım 2020).

²⁴ Umar Farooq, "Pompeo: Egypt would face sanctions over Russian Su-35s", *Anadolu Agency*, 10 Nisan 2019, <https://www.aa.com.tr/en/americas/pompeo-egypt-would-face-sanctions-over-russian-su-35s/1447386>, (erişim tarihi: 3 Kasım 2020).

²⁵ Mısır 2019'da ABD'den 1,3 milyar doların üzerinde askerî ve 100 milyon doların üzerinde ekonomik yardım almıştır. Jeremy M. Sharp, "Egypt: Background and U.S. Relations", *CRS Report*, Congressional Research Service, 27 Mayıs 2020, s. 31; "The Military Balance: The Annual Assessment of Global Military Capabilities and Defence Economics 2020", *IJSS*, s. 344.

SONUÇ

Nasır'ın 1955'te Çekoslovakya'dan silah satın alma kararıyla gelişmeye başlayan Mısır-Sovyetler Birliği ilişkileri, 1970'lerin başına kadar bu gelişim ivmesini korumuştur. Sedat'ın 1970'lerde izlediği dış politika ise Mısır'ı Batı ittifakına yaklaştırmış ve iki ülke ilişkilerinin bozulmasına sebep olmuştur. İzleyen süreçte ise hem Mısır'ın ABD ile ilişkilerini yoğunlaştırması ve bu ülkeye olan bağımlılığının artması hem de Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Rusya'nın iç meselelere ve daha acil dış politika sorunlarına odaklanması sebebiyle iki ülke ilişkileri gelişim imkânı bulamamıştır. Bu durum, son yıllarda değişmeye başlamıştır. Rusya'nın son dönemde Ortadoğu'da artan etkisinin bu değişimde büyük payı vardır. Son dönemde gelişmeye başlayan Kahire-Moskova ilişkilerinde dikkat çeken alanların başında ise iki ülke arasındaki artan silah ticareti ve askerî iş birliği gelmektedir.

Mısır-Rusya ilişkilerinde son dönemde yaşanan yakınlaşma bazı özellikleri itibarıyla 1950'lerdeki yakınlaşmaya benzetilebilir. Ancak iki dönem arasında birçok farklılık mevcuttur. Bu farklılıkların en önemlilerinden biri ulus-

lararası sistemin yapısıdır. Mısır, 1950'lerde uluslararası sistemdeki iki süper güçten biri olan Sovyetler Birliği ile ilişkilerini geliştirirken günümüzde önemli bir güç olmakla birlikte askerî ve özellikle ekonomik kapasitesi çok daha sınırlı olan bir büyük güç ile ilişkilerini geliştirmektedir.

Rusya açısından iki dönem arasındaki en önemli farklardan biri ise bölgede mücadele etmek zorunda olduğu büyük güçlerin kapasiteleri arasındaki farktır. Sovyetler Birliği 1950'lerde Mısır ile ilişkilerini geliştirmeye başladığında, bölgedeki etkili büyük güç İkinci Dünya Savaşı sonrasında sömürge imparatorluğu hızla dağılan İngiltere'ydı. İngiltere'nin Süveyş Krizi sonrasında bölgedeki etkisinin ve prestijinin hızla kaybolması, Sovyetler Birliği'ne kolaylık sağlamıştır. Moskova'nın günümüzdeki rakibi ise yaklaşık kırk yıldır Mısır'a büyük çaplı askerî ve ekonomik yardım yapan ve uluslararası meydan okumalara rağmen sistemdeki en güçlü aktör pozisyonunu koruyan ABD'dir. Bu farklar son dönemde gelişen Mısır-Rusya ilişkilerini, Kahire'nin Washington'dan Moskova'ya dönmesi olarak değerlendirmeyi zorlaştırmaktadır.

KAYNAKÇA

Andrew Osborn, "Russia warns Cyprus against allowing U.S. military to deploy there", *Reuters*, 5 Aralık 2018.

"Can't Shoot Very Far; The Underwhelming Capabilities of Egypt's Massive F-16 Fleet and Why it is No Match for the Israel's Own Fighting Falcons", *Military Watch Magazine*, 13 Ekim 2018.

Craig A. Daigle, "The Russians are Going: Sadat, Nixon and the Soviet Presence in Egypt, 1970-1971", *Middle East Review of International Affairs*, cilt:8, sayı:1, Mart 2004, s. 1-15.

"Egypt, France to conclude €5.2 billion deal for Rafale jets", *France 24*, 16 Şubat 2015.

Hassan Abdel Zaher, "Egypt, Russia bolster military cooperation with first joint air defence exercise", *The Arab Weekly*, 3 Kasım 2020.

Jamie Hunter, "Here Are The First Photos Of Egypt's New Su-35 'Super Flankers'", *The Drive*, 23 Temmuz 2020.

Jeremy M. Sharp, "Egypt: Background and U.S. Relations", *CRS Report for Congress*, Congressional Research Service, 12 Mayıs 2009.

Jeremy M. Sharp, "Egypt: Background and U.S. Relations", *CRS Report*, Congressional Research Service, 27 Mayıs 2020.

Jonathan Marcus, "Sisi in Russia: Moscow's Egyptian gambit", *BBC*, 13 Şubat 2014.

John J. Mearsheimer ve Stephen M. Walt, *İsrail Lobisi ve Amerikan Dış Politikası*, çev. Hasan Kösebalaban, Küre Yayınları, 2. Baskı, Mayıs 2017.

Mohamad Misto, "Russia to send 1,000 mercenaries from Syria to Libya", *Anadolu Agency*, 8 Eylül 2020.

Pieter D. Wezeman, Aude Fleurant, Alexandra Kuimova, Diego Lopes Da Silva, Nan Tian ve Siemon T. Wezeman, "Trends in International Arms Transfers, 2019", *SIPRI Fact Sheet*, Mart 2020.

"Russia to start deliveries of Mig-29 fighters to Egypt this year", *TASS*, 11 Nisan 2017.

"Russia, Egypt to hold joint naval drills in Black Sea this year", *TASS*, 8 Ekim 2020

"Russia: Egypt received anti-ballistic missile system", *Middle East Monitor*, 8 Şubat 2018.

"The Military Balance 1981-1982", *The International Institute for Strategic Studies*.

"The Military Balance 1990-1991", *The International Institute for Strategic Studies*.

"The Military Balance: The Annual Assessment of Global Military Capabilities and Defence Economics 2020", *The International Institute for Strategic Studies*.

"TIV of arms exports to Egypt, 1950-1980", SIPRI Arms Transfers Database, *SIPRI*, 3 Kasım 2020.

"TIV of arms exports to Egypt, 1990-2019", SIPRI Arms Transfers Database, *SIPRI*, 3 Kasım 2020.

Umar Farooq, "Pompeo: Egypt would face sanctions over Russian Su-35s", *Anadolu Agency*, 10 Nisan 2019.

"Upper house ratifies Russian-Egyptian strategic cooperation treaty", *TASS*, 26 Temmuz 2019.

"U.S. Relations With Egypt", *U.S. Department of State*, 20 Eylül 2019.

William L. Cleveland, *Modern Ortadoğu Tarihi*, çev. Mehmet Harmancı, Agora Kitaplığı, İstanbul 2008.

Melih Yıldız

2019 yılında Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden mezun oldu. Aynı yıl YÖK 100/2000 Programı kapsamında Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsünde siyasi coğrafya alanında doktora çalışmasına başladı. Siyasi coğrafya, silahlanma ve güvenlik alanlarında çalışmakta olan Yıldız, Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsünde doktora eğitimine devam etmektedir.

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2021

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20

Email : info@orsam.org.tr

Fotoğraflar : Anadolu Ajansı (AA), Shutterstock

